

Γραμματική [Συντακτικό] # 7

Όνομα:

Επώνυμο:

Ημερομηνία:

ΒΑΣΙΚΑ ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Τα βασικά συστατικά / δομικά στοιχεία της πρότασης

ΠΡΟΤΑΣΗ		
ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ +	ΡΗΜΑ + ... ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑ	Παραδείγματα
	Ρήμα (Αμετάβατο)	Η Βιβή γράφει.
	Ρήμα Συνδετικό + Κατηγορούμενο	Η Βιβή είναι συγγραφέας.
	Ρήμα Μεταβατικό + Αντικείμενο	Η Βιβή γράφει ένα γράμμα
	Ρήμα Δίπτωτο + Αντικείμενο + Αντικείμενο	Η Βιβή γράφει ένα γράμμα στη Λία.

Πώς βρίσκουμε τα βασικά συστατικά της πρότασης (β)

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ		
Πώς βρίσκω το Υποκείμενο; (Υποκείμενο → αυτό “για το οποίο μιλάμε”)		
Ρωτάω...	Πρόταση/εις	Ερώτηση/εις για Υποκείμενο/α;
• Ποιος/α/ο/οι/ες/α + Ρήμα + ... • καμιά φορά και “ποιο πράγμα”;	Ο Γιάννης κοιμάται. → Το νησί είναι εξαίσιο! → Έρχονται οι φίλοι μου. → Καλά φαίνονται τα μήλα. → Τραγουδάω πολύ ωραία! → Θέλεις κρέπα ή βάφλα. → Όλο το βράδυ άστραφτε! Κάποιος κορνάρει... → Εσύ και ο Κώστας ελάτε. → Ο καλύτερος κερδίζει → Ο χαμένος παίρνει μία κάρτα → Το αύριο έφτασε! → Επιτρέπεται να τρώτε → Φαίνεται πως/ότι χάσαμε! → Το να έρθεις αρκεί. → Τέλειο το ότι πήγαμε σκι. →	Ποιος κοιμάται; Ποιο είναι εξαίσιο; Ποιοι έρχονται; Ποια φαίνονται καλά; Ποιος τραγουδάει; Ποιος (αν) θέλει (κρέπα ή βάφλα); Ποιος άστραφτε; Ποιος κορνάρει; Ποιοι να έρθουν; Ποιος κερδίζει; Ποιος παίρνει μία κάρτα; Ποιος έφτασε; Ποιο ^{πράγμα} επιτρέπεται; Ποιοι να τρώνε; Ποιο φαίνεται; Ποιοι έχασαν; Ποιο ^{πράγμα} αρκεί; Ποιος να έρθει; Ποιο ήταν τέλειο;

ΑΣΚΗΣΗ: Ποιο/α και τι είναι το/α Υποκείμενο/α στις προτάσεις;	
Εσύ τα κατάφερες!	
Πήγαμε με το μετρό στο θέατρο.	
Φάνηκαν στο βουνό τα πρώτα χιόνια.	
Θα έρθω εγώ και η θεία μου	

Ο Γιάννης έχει ψάξει παντού το βιβλίο σου.	
Παππού, με το ρολόι σου έχω ενθουσιαστεί!	
Τι θέλουν οι κάλτσες μου πάνω στο πιάνο;	
Πόσο μου έλειψες!	
Τα καλύτερα έρχονται!	
Το να φύγεις τώρα είναι λάθος!	
Μου φαίνεται καλή επιλογή!	
Επιτέλους, τι άλλο θέλετε;	
Είναι γνωστό ότι οι κροκόδειλοι δεν κλαίνε!	

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ.

- ✓ Για να υπάρχει κατηγορούμενο, το Ρήμα πρέπει να είναι Συνδετικό...

Συνδετικά Ρήματα: Το βασικότερο συνδετικό Ρήμα είναι το είμαι. Άλλα συνδετικά Ρήματα: γίνομαι, φαίνομαι, μοιάζω, παραμένω, θεωρούμαι, αποδεικνύομαι, εκλέγομαι, διορίζομαι, αποτελώ, ονομάζομαι, λέγομαι, αναγνωρίζομαι, ανακηρύσσομαι, κ.λπ.

- ✓ Κατηγορούμενο είναι ένα επίθετο ή ένα ουσιαστικό (και όχι μόνο) που δηλώνει ότι το Υποκείμενο έχει μια ιδιότητα, ένα χαρακτηριστικό ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Ρωτάω...	Πρόταση/εις	Ερώτηση/εις για Κατηγορούμενο/α
τι + συνδετικό Ρήμα (+ Υποκείμενο)	Η ζωή είναι ωραία. → Η ζωή είναι μυστήριο → Το μολύβι του είναι τέτοιο; → Η Μαρία παρέμεινε πρώτη. → Σου φαίνεται κουρασμένος; → Τα μακαρόνια είναι με κιμά; → Η Ινώ είναι καταπληκτικά → Η κατάσταση είναι να κλαις →	Τι είναι η ζωή; Τι είναι η ζωή; Τι είναι το μολύβι του; Τι παρέμεινε η Μαρία; Τι (αν) φαίνεται; Τι (αν) είναι τα μακαρόνια; Τι είναι η Ινώ; Τι είναι η κατάσταση;

ΠΡΟΣΟΧΗ. Χωρίς συνδετικό Ρήμα δεν έχουμε κατηγορούμενο. Το σπίτι είναι υπέροχο → Η λέξη *υπέροχο* είναι Κατηγορούμενο γιατί το συνδετικό Ρήμα *είναι* συνδέει τη λέξη *υπέροχο* με το Υποκείμενο *σπίτι*. Το *υπέροχο σπίτι πουλήθηκε* → Η λέξη *υπέροχο* εδώ **δεν** είναι Κατηγορούμενο, γιατί δεν υπάρχει συνδετικό Ρήμα (Η λέξη *υπέροχο* είναι επιθετικός προσδιορισμός).

- ✓ Το επιρρηματικό κατηγορούμενο. Οποιοδήποτε Ρήμα (όχι μόνο τα συνδετικά) μπορεί να παίρνει Κατηγορούμενο αν εκφράζει επιρρηματική σχέση, αν λέει κάτι για το ίδιο το Ρήμα:

Ο Κώστας περπατά απρόσεκτος.	Η Μαρία δουλεύει όρθια/μόνη.
Σήμερα τέλειωσα πρώτος/τελευταίος.	Τα δάκρυα έτρεχαν βροχή.
✓ Προληπτικό Κατηγορούμενο, όταν το Κατηγορούμενο δίνει από πριν ιδιότητα στο Υποκείμενο.	
Το επόμενο τεστ ακούγεται δύσκολο.	Το μενού για το πάρτι ετοιμάζεται πολύ υγιεινό.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

- ✓ Για να υπάρχει Αντικείμενο, το Ρήμα πρέπει να είναι μεταβατικό, δηλαδή η “ενέργεια” του ρήματος πηγαίνει, μεταβαίνει, κάνει κάτι στο Αντικείμενο (αλλά δεν δίνει ιδιότητα στο Υποκείμενο, όπως στα Συνδετικά...).
- ♦ Παράδειγμα: Το διάβασμα αρχίζει → αμετάβατο, χωρίς αντικείμενο.
- ♦ Εγώ αρχίζω το διάβασμα → μεταβατικό, το διάβασμα → αντικείμενο
- ✓ Λέμε ότι το αντικείμενο συμπληρώνει την έννοια του ρήματος. Μόνο με το Ρήμα ο ακροατής μας δεν καταλαβαίνει ακριβώς τι λέμε, περιμένει να ακούσει κάτι ακόμη.
- ♦ Η Μαρία φοβάται. Τι φοβάται; Τα ύψη → Αντικείμενο
- ✓ Για να συμπληρωθεί το Ρήμα άλλοτε χρειάζεται ένα Αντικείμενο κι άλλοτε δύο Αντικείμενα.
- ♦ Ο Κώστας ψιθυρίζει. Τι ψιθυρίζει; Ένα μυστικό → Άμεσο Αντικείμενο Ποιανού/σε ποιον το ψιθυρίζει; Του Μανώλη/στον Μανώλη → Έμμεσο Αντικείμενο.
- ♦ Η μαμά σε ρβρίζει. Τι σε ρβρίζει; Κορμό σοκολάτας! Σε ποιον; Στους καλεσμένους.
- ✓ Το αντικείμενο μπαίνει μόνο στις πλάγιες πτώσεις, δηλαδή γενική & αιτιατική. Ποτέ ονομαστική. Περισσότερο στην αιτιατική. Στη γενική είναι πιο σπάνιο, συνήθως αντί για γενική χρησιμοποιούμε εμπρόθετο αντικείμενο με τις προθέσεις σε, με, από + αιτιατική.

Ρωτάω...	Πρόταση/εις	Ερώτηση/εις για Αντικείμενο
τι + ρήμα + (Υποκείμενο); ποιον/α/ο/ους/ες/α + ρήμα + (Υποκείμενο); σε/με/από ποιον/α/ο/ους/ες/α ρήμα + (Υποκείμενο);	Ο μαθητής καταλαβαίνει την άσκηση. Αντιπαθώ τους αγενείς. Έχω αντέξει πολλά. Μιλάει με έναν φαντασμένο. Πήρα δέκα. Διαλέγουμε αυτό. Τι θέλεις; Άκουσέ με. Το ξέρω. Σταμάτα τα σχ! Προτιμώ να έρθω αργότερα. Λέει ότι έχει καταλάβει. Δε βλέπεις ότι υπάρχει πρόβλημα; Όταν στέλνω, απαντάει αμέσως. Λέει τα πάντα στη μητέρα του. Κάνεις κακό του εαυτού σου. Μου χάρισε πολλές διπλές κάρτες. Με ρώτησε διάφορα. Σ' το είπα. Τον ρώτησε τι κάνω.	Τι καταλαβαίνει;

- ✓ Αν το Αντικείμενο “συγγενεύει” με το Ρήμα → Σύστοιχο: γράφω γράμμα, χρωστάω χρέη...
- ✓ Πολλά ρήματα ενώ φαίνεται πως έχουν δύο αντικείμενα σε αιτιατική, στην πραγματικότητα η μια αιτιατική είναι Κατηγορούμενο της άλλης!
Είχαν τη Μαρία (για) αρχηγό. Έκρινε το γκολ άκυρο. Με παρουσιάζει σαν κολλητό του. Είχε ο ένας τον άλλο αδερφό. Ανακήρυξαν το Χάλαντ (ως) παίκτη της χρονιάς. Κάνει το άσπρο μαύρο.

ΑΣΚΗΣΗ 1

Ο Γιάννης εκλέχτηκε πρόεδρος της τάξης.

Ποιο είναι το υποκείμενο;

- 1. ο Γιάννης
- 2. της τάξης
- 3. εκλέχτηκε
- 4. πρόεδρος

Αυτό το εργαλείο του οικοδόμου λέγεται μυστρί.

Ποιο είναι το υποκείμενο;

- 1. μυστρί
- 2. το εργαλείο
- 3. λέγεται
- 4. του οικοδόμου

Το νερό έγινε πάχος.

Ποιο είναι το υποκείμενο;

- 1. πάχος
- 2. το νερό
- 3. έγινε

Αυτό το εργαλείο του οικοδόμου λέγεται μυστρί.

Ποιο είναι το κατηγορούμενο;

- 1. μυστρί
- 2. του οικοδόμου
- 3. το εργαλείο
- 4. λέγεται

Το νερό έγινε πάχος.

Ποιο είναι το συνδετικό ρήμα;

- 1. έγινε
- 2. το νερό

3. πάχος

Το καβούκι της χελώνας είναι σκληρό.

Ποιο είναι το υποκείμενο;

- 1. είναι
- 2. σκληρό
- 3. το καβούκι
- 4. της χελώνας

Δύσκολο φαίνεται το πρόβλημα.

Ποιο είναι το κατηγορούμενο;

- 1. το πρόβλημα
- 2. φαίνεται
- 3. δύσκολο

Κλειστοί ήταν οι δρόμοι.

Ποιο είναι το κατηγορούμενο;

- 1. οι δρόμοι
- 2. κλειστοί
- 3. ήταν

Το καβούκι της χελώνας είναι σκληρό.

Ποιο είναι το κατηγορούμενο;

- 1. της χελώνας
- 2. είναι
- 3. το καβούκι
- 4. σκληρό

Ο Γιάννης εκλέχτηκε πρόεδρος της τάξης.

Ποιο είναι το κατηγορούμενο;

- 1. εκλέχτηκε

2. της τάξης

- 3. ο Γιάννης
- 4. πρόεδρος

Αυτό το άθλημα θεωρείται δύσκολο.

Ποιο είναι το κατηγορούμενο;

- 1. δύσκολο
- 2. το άθλημα
- 3. θεωρείται

Ο σκύλος αυτός φαίνεται επικίνδυνος.

Ποιο είναι το κατηγορούμενο;

- 1. φαίνεται
- 2. επικίνδυνος
- 3. ο σκύλος

Τα παιδιά είναι χαρούμενα.

Ποιο είναι το κατηγορούμενο;

- είναι
- χαρούμενα
- 3. τα παιδιά

Το ψωμί είναι κομμένο σε φέτες.

Ποιο είναι το κατηγορούμενο;

- 1. είναι
- 2. το ψωμί
- 3. κομμένο
- 4. φέτες

Κλειστοί ήταν οι δρόμοι.

Ποιο είναι το υποκείμενο;

- 1. οι δρόμοι
- 2. ήταν
- 3. κλειστοί

ΑΣΚΗΣΗ 1. Σημείωσε πάνω απ' τις λέξεις μόνο (Υ)ποκείμενο, (Ρ)ήμα, (Κ)ατηγορούμενο (Α)ντικείμενο.

Το σκυλί γαύχισε.	Το σκυλί είναι πεινασμένο.	Το μωρό έφαγε κρέμα και φρούτο.
Πέρασε η ώρα!	Οι μαθητές μελετούν.	Οι μαθητές μελετούν την άσκηση.
Οι μαθητές τώρα δε μελετούν.	Νύσταξα!	Η Φένια χάρισε στη Λία μια κιμωλία.
Το σπίτι φαίνεται πολύ παλιό.	Της Μαρίας δεν έχω δώσει γλυκό!	Εγώ δεν είπα τίποτα!
Το να κλαις δε βοηθάει.	Πες τι να κάνουμε.	Το αλάτι έκανε το φαί αλμυρό.
Κάθομαι τερματοφύλακας!	Ο Όλυμπος και ο Κίσαβος μαλώνουν.	Πρέπει όλοι να βοηθήσουμε.

